

Кримінальне право. Кримінальна відповідальність

Конспект уроку для 10 класу

ПЛАН

- Загальна характеристика кримінального права.
- Поняття злочину. Склад злочину. Види злочинів.
- Стадії скоєння злочину. Співучасть у злочині.
- Поняття, ознаки і підстави для кримінальної відповідальності.
- Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.
- Види кримінальних покарань.
- Кримінальна відповідальність неповнолітніх.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ

✓ *Покарання*

✓ *Злочин*

✓ *Суб'єкт злочину*

✓ *Об'єкт злочину*

✓ *Види злочинів*

✓ *Склад злочину*

✓ *Стадії злочину*

✓ *Співучасть у злочині*

✓ *Кримінальна відповідальність*

✓ *Протиправність діяння*

✓ *Винність діяння*

✓ *Караність діяння*

✓ *Співучасть*

✓ *Проста співучасть*

✓ *Складна співучасть*

✓ *Необхідна оборона*

✓ *Крайня необхідність*

✓ *Арешт*

✓ *Обмеження волі*

✓ *Громадські роботи*

✓ *Виправні роботи*

✓ *Конфіскація майна*

✓ *Обмеження волі*

✓ *Довічне позбавлення волі*

✓ *Додаткові покарання*

Кримінальне право

Це система встановлених вищим законодавчим органом норм, що визначають підстави і принципи кримінальної відповідальності, а також, які суспільно небезпечні діяння є злочином і які покарання належить застосувати до осіб, котрі їх вчинили.

Кримінальний кодекс України

5 квітня 2001 року ВРУ був прийнятий новий Кримінальний кодекс України, який вступив в дію 1 вересня 2001 року. Кримінальний кодекс розділений на Загальну і Особливу частини.

Загальна частина передбачає норми, в яких виражені завдання КК України.

Особлива частина визначає кримінальну відповідальність за окремі злочини і покарання до осіб, які їх вчинили.

Основні завдання кримінального законодавства України

Охорона суспільного ладу України, його політичної і економічної систем, захист державного суверенітету

Забезпечення захисту життя, здоров'я, честі і гідності громадян, їх конституційні права і свободи

Викорінювання усіляких порушень правопорядку і перш за все, злочинів.

Усунення причин, що їх породжують

**Основні
причини
кримінального
права:**

гуманізм

законність

невідворотна
відповідальність
особи за вчинене
діяння за
наявності її вини

Злочин -

суспільне небезпечне діяння, що посягає на суспільний лад України, його політичну та економічну системи, власність, особу, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян, а також інше, передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння, яке посягає на правопорядок.

Залежно від ступеня тяжкості всі злочини поділяються на злочини

- невеликої тяжкості,
- середньої тяжкості,
- тяжкі,
- особливо тяжкі.

Ознаки, що характеризують наявність злочину

- Суспільна небезпечність діяння
- Протиправність діяння
- Винність діяння
- Караність діяння

Склад злочину

сукупність передбачених кримінальним законом ознак, що визначають суспільне небезпечне діяння як злочин. Це необхідна умова кримінальної відповідальності. Особа підлягає кримінальній відповідальності лише за наявності в її діях складу злочину і лише за той злочин, юридичний склад якого в її діях встановлено.

Елементи складу злочину

- Об'єкт злочину – це те, на що направлений злочин, можуть бути: власність, особа, політичні, трудові, майнові права і свободи громадян.
- Суб'єкт злочину - це індивід, фізична особа, що досягла певного віку і є осудною. Осудність фізичної особи означає, що вона розуміє характер своїх дій і може керувати ними.

Ознаки суб'єктивної сторони

Провина - психічне ставлення особи до скоєного нею суспільно небезпечного діяння.

Мотив - це внутрішні процеси, що відображаються у свідомості особи і спонукають її вчинити злочин.

Мета - це уява особи про бажаний результат, до якого вона прагне, вчиняючи злочин.

Стадії вчинення злочину - певні етапи готування

і здійснення навмисного злочину, що різняться характером дій на кожному етапі.

**Стадії
вчинення
злочину**

Готування до

злочину

умисне
створення
умов для
вчинення

злочину

Замах на

злочин

дія спрямована
на
вчинення
злочину,
але не доведена

до кінця

Закінчений

злочин

наявні всі ознаки
складу злочину,
настав шкідливий
результат.

Добровільна відмова від доведення злочину до кінця

- Добровільною відмовою від доведення злочину до кінця є добровільне та остаточне припинення особою попередньої злочинної діяльності.
- Добровільна відмова здійснюється на стадіях приготування і замаху на злочин.
- Добровільна відмова - це обставина, яка звільняє особу від кримінальної відповідальності

Співучасть у вчиненні злочину

Співучасть - це умисна спільна участь двох чи більше осіб у вчиненні злочину.

- 1. Співучасть є тільки там, де у вчиненні злочину беруть участь хоча б дві особи.
- 2. Співучасть - це спільна діяльність.
- 3. Всі особи, які беруть участь у злочині, діють умисно.

Форми об'єднань співучасників

- Проста співучасть буває тоді, коли всі співучасники є виконавцями злочину.
- Складна співучасть буває тоді, коли співучасники виконують різні ролі.

За сталістю навмисності розрізняють чотири форми співучасті

- 1. Співучасть без попередньої домовленості.
- 2. Співучасть за попередньою домовленістю.
- 3. Злочин учинений організованою групою
.
- 4. Злочинна організація.

Залежно від функцій, покладених на співучасників злочину, розрізняють

Обставини, що пом'якшують відповідальність

-з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;

- добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;
- надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення злочину;
- вчинення злочину неповнолітнім;
- вчинення злочину жінкою в стані вагітності;
- вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;
- вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;
- вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого;
- вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності;
- виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням злочину у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України.

Обставини, що обтяжують

відповідальність

1. Вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів.

2. Вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, організованою групою чи злочинною організацією.

3. Вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату.

4. Вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку.

5. Заподіяння злочином тяжких наслідків.

6. Вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, яка перебуває в безпорадному стані.

7. Вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності.

8. Вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного.

9. Вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством.

10. Вчинення злочину з особливою жорстокістю.

11. Вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій.

12. Вчинення злочину загальнонебезпечним способом.

13. Вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.

Обставини, що виключають злочинність діяння.

У деяких випадках можуть мати місце діяння, зовні схожі на злочин. Однак закон не визнає такі дії злочинами, а навпаки - вважає суспільне корисними, що виключає їхні суспільну небезпечність і кримінальну протиправність.

До них належать:

- **необхідна оборона,**
- **крайня необхідність.**

Кримінальне покарання

- Кримінальне покарання - засіб державного примусу, що застосовується судом із винесенням вироку щодо особи, яка вчинила злочин. Це покарання застосовується лише за вироком суду.

Покарання полягає передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Метою покарання є:

- кара за вчинений злочин;
- виправлення та перевиховання засуджених;
- запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

Судом можуть бути застосовані такі види покарань:

- 1) штраф;
- 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 4) громадські роботи;
- 5) виправні роботи;
- 6) службові обмеження для військовослужбовців;
- 7) конфіскація майна;
- 8) арешт;
- 9) обмеження волі;
- 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
- 11) позбавлення волі на певний строк;
- 12) довічне позбавлення волі.

Система покарань

Покарання поділяються на три групи:

- основні;
- додаткові, що не призначаються самостійно, а тільки як доповнення до основних;
- змішані, які можуть бути як основними, так і додатковими.

Види покарань

- Основні покарання: арешт, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі, обмеження волі, виправні роботи, позбавлення права обіймати певні посади або на якийсь вид діяльності, штраф.
- Додаткові покарання: конфіскація майна; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину, кваліфікаційного класу; позбавлення батьківських прав згідно з чинним законодавством.
- Позбавлення права обіймати певні посади або на якийсь вид діяльності та штраф можуть застосовуватися не тільки як основні, а й як додаткові покарання.

Штраф

- грошове стягнення, що накладається судом у випадках і межах, встановлених в Особливій частині КК України. У разі неможливості сплатити штраф суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину

- спрямоване не лише на здійснення морального впливу на засудженого, а й на позбавлення тих переваг, які надають відповідні звання. Суд вправі застосувати це покарання лише при засудженні особи за особливо тяжкий злочин.

Громадські роботи

- полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно-корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи встановлюються на строк від 60 до 240 годин і відбуваються не більше як 4 години на день.

Виправні роботи

- встановлюються на строк від 6 місяців до 2-х років і відбуваються за місцем роботи засудженого. Із суми заробітку засудженого провадиться відрахування в дохід держави у розмірі, встановленого вироком суду, в межах від 10 до 20%.

Службові обмеження

- застосовуються до засуджених військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, на строк від 6 місяців до 2-х років. Із суми грошового забезпечення засудженого провадиться відрахування в дохід держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від 10 до 20%.

Конфіскація майна

- полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини.

Арешт

- полягає в триманні засудженого в умовах ізоляції і встановлюється на строк від 2 до 6 місяців. Арешт не застосовується до осіб віком до 16 років, вагітних жінок та до жінок, які мають дітей віком до 7-ми років.

Обмеження волі

- полягає у триманні особи в кримінально-виправних установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Обмеження волі встановлюється на строк від 1 до 5 років.

Тримання в дисциплінарному батальйоні

- застосовується до військовослужбовців строкової служби застосовується на строк від 6 місяців до 2 років.

Позбавлення волі

- полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виправної установи. Позбавлення волі встановлюється на строк від 1 до 15 років.

Довічне позбавлення волі

- встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених КК України, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк.

Невтішна статистика:

Упродовж 2012 року неповнолітніми або за їх участю скоєно 14 238 злочинів. Стосовно дітей учинено 9 677 злочинів, у тому числі 2 885 - тяжких та особливо тяжких. Щодня підлітки в Україні вчиняють понад 100 злочинів, у тому числі одне вбивство або злочин із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, одне зґвалтування, два-три розбійні напади, вісім пограбувань, сімдесят крадіжок приватного та державного майна.

Від протиправних діянь потерпіло 10 590 дітей, у тому числі 2 961 малолітня дитина (до 14 років) Особливістю криміногенної ситуації в підлітковому середовищі є зміна її структури в бік зростання корисливих злочинів. Найпоширенішими злочинами залишаються крадіжки, тобто майнові злочини (майже 66%). Значною мірою на стан оперативної ситуації впливає незайнятість населення та трудова міграція.

На кінець 2012 року у підрозділах кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ України перебуває 14 тисяч 213 дітей, з них 1 тисяча дівчат. Стільки ж утримується дітей, яким не виповнилося 11 років, а також 1 тисяча 557 підлітків віком від 11 до 14 років, 5 тисяч 665 дітей віком від 14 до 16 років та 6 тисяч 814 - від 16 до 18 років.

За статистичними даними на сьогодні злочинність неповнолітніх має таку структуру: злочини, пов'язані з наркотиками - 2,8%; хуліганство - 6,2%; крадіжки - 70,5 %; злочини проти життя та здоров'я - 2,1 %; інше - 9,4 %.

За даними ГПУ, кожен другий школяр в Україні має досвід тютюнопаління та вживання пива, кожен третій пробував горілку, четвертий - наркотичні речовини. За офіційною статистикою, 89 дітей вживають наркотики ін"екційно, насправді їх набагато більше. Все це й призводить до зростання злочинності серед неповнолітніх та збільшення кількості рецидивів.

Кримінальна відповідальність неповнолітніх

Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років.

Слід зазначити, що згідно з чинним законодавством вчинення злочину неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує відповідальність.

Особи, які вчинили злочин у віці від 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності лише за:

- вбивство,
- навмисне заподіяння тілесних ушкоджень, що спричинили пошкодження здоров'я,
- зґвалтування,
- крадіжку, розбій, злісне чи особливо злісне хуліганство,
- умисне знищення чи пошкодження державного, колективного майна чи індивідуального майна громадян, що спричинили тяжкі наслідки,
- за навмисні дії, які можуть викликати аварію поїзда.